

ދިވެހިބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ ގައުމީ މަރުކަޒު

ދިވެހީންގެ ބަސް

بسم الله الرحمن الرحيم

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

މަދަނިއްޔަތު ކުރިއަރައިގެން ދިއުމުގެ ސަބަބުން ސިޔާސީ އަދި މަދަނީ ކަންތަކުގެ ތެރެއަށް "އިނގިރޭސި ބަސް ވަނުން މަޖުބޫރުވުމެއް" ކަމަށްވެސް ބާރުއަޅުއްވާފައި ވެއެވެ.

އިސްވެދިޔަ ފެށުމުގައި ދަންނަވާފައިވާ ފަދައިން، މިހާތަނަށް ދިވެހި ބަހުގެ އަސްލާ ބެހޭގޮތުން އަދުގެ ސިޔާސީ ތާރީޚުގައި ވާހަކަދައްކާފައިވާ ކަންތައްތަކެވެ. އަދި އަދުގެ ސިޔާސީ ބަހާ ދިރާސާ ކުރެއްވި ދިވެހިބަހުގެ އިބާރާތްތަކުގެ ދިރާސާތައް ކުރައްވާ ގޮތުގެ މިސާލުތަކާ ހަމައަށް ވަކިވަކިން ހާމަކުރައްވާފައެވެ.

ނަމަވެސް، ދިވެހި ބަހުގެ އަސްލާ ބެހޭގޮތުން ފާހަގަކޮށްލެވޭ ރަނގަޅު ދިރާސާތަކެއް ދިވެހި ބަހުގެ ތާރީޚުގެ ބައިބައިތައް ކަނޑައެޅުމުގައި ފޯރުކޮށްދޭ އެހީތެރިކަމާއި، ބަހުގެ ތަރައްޤީއާއި ބެހޭ މިސާލުތައް ހޯދުމުގައި ބޭނުންކުރެވޭ ދިރާސާތަކެއް ކަމުގައި ބޭނުންކުރެވިދާނެއެވެ. ހަމައެއާއެކު އިލްމީ ދިރާސާތަކުގައި ބަލާލެވިދާނެ ދިވެހި ބަހުގެ ތަފާތު ބައިތަކުގެ ވާހަކަ ދެއްކުމާއި، ދިވެހިބަހުގެ އަސްލާ ބެހޭގޮތުން ދެކެވޭ ވާހަކަތައް ކުރިއަށް ގެންދެވުމުގައި ވެސް މި ފޮތުގެ އެހީތެރިކަން ލިބިގެންދާނެއެވެ.

"ދިވެހިންގެ ތާރީޚަށް" އިން މި އަދަދުގައި ބައްޓަންކޮށް ދިވެހި ބަހުގެ އަސްލާ ބެހޭ ދިރާސާތަކުގެ މަސައްކަތްތަކުގެ ބައެއް. މި ބާބުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ދިވެހި ބަސް އެކުލެވިގެން ދިޔަ ގޮތަށް ދެކެވިފައިވާ ދިރާސާތަކުން ހޯދައިދޭ މަޢުލޫމާތު ވަރަށް މުހިއްމުވާނެއެވެ. ދިވެހި ބަހުގެ އަސްލާ ބެހޭ ވާހަކައިގެ މި މަސައްކަތްތަކަށް ގިނަ ދިރާސާތައް ކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ފަހިވާނެއެވެ. ވަކިން ގަބޫލުކުރާ ދިވެހިންގެ ތާރީޚުން ތަފާތު ސަރަހައްދުތަކުން ބަހަށް އަލިއަޅުވާލުމުގައި މި މަސައްކަތުގެ ދަށުން ފެނިދާނެ، ދިވެހި ބަހަށް ޚިދުމަތްކުރާ އެންމެހާ ދިރާސާވެރިންނަށް އެންމެ ބޮޑު އެހީއެއް ލިބިދާނެއެވެ.

ޛުލްޤަޢިދާ 16 1418
މާރޗް 15 1998

އަބްބާސް އިބްރާހީމް
ދިވެހި ބަހާއި ތާރީޚަށް ޚިދުމަތްކުރާ
ޤައުމީ މަރުކަޒުގެ ރައީސް

ދިވެހިންގެ ބަސް

ދިރާސާ ކޮށްފައިވާ، އަދި ދިރާސާ ކުރަމުންދާ ހިސާބުގެ މައްޗަށް
ބަލާއިރު، މި ބިމުގައި ދިވެހިން ވަޒަންވެރިވެ އުޅޭތާ މަދުވެގެން 2500 އަހަރު
ވޭތުވެގެން ގޮސްފައިވާނެއެވެ. ދިވެހިންގެ ތަފާތުތަކަކީ ވަރަށްގިނަ ޒަމާންތަކެއް
ކަމަށް ބުނެވިދާނެ ދުވަސްވަރުން އެބަޔަށް ފެނިގެންދެއެވެ. އާދޭ! މިއީ ތާރީޚު ސިފަވެފައިވާ
ދުވަސްވަރާއި، ޙިއްސާވެފައިވާ ތާރީޚު އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަމައެކަނި އެކަމަށް ގޮތުގައި
ދުވަސްވަރު އެކިގަނޑުތަކެވެ. ނަފްސާނީ ބިމުގައި ފުރުޖަހަމުން އަދިޔާ ދިރާސާ
ކުރުމުން ތާރީޚުގެ ގޮތްތެރިވާ ބައިތަކުން ކޮންމެ ވަރަށް އަދިކަން ގެންދާނެއެވެ.
މިހެންނެވި ފަރަދިން ތާރީޚުން އަދިކަމެއް އަޅުގަނޑު، އަޅުގަނޑުމެންގެ ޒަމާނީ ދިވެހި
ބަހުގެ އަސާސާތަކާ އިތުރު ގައުމުތަކުގެ ތަކުރާރުކޮށް ދިރާސާކުރެވެއެވެ.

ބަސްބަހުގެ ބާވަތުން ދިވެހި ބަސް ނިސްބަތްވެފައިވަނީ އިންޑޯ އާރިއަން
ބަސްތަކުގެ ގްރޫޕަށެވެ. ދިވެހި ބަހުގެ މަސްދަރުކަމުގައި އޮތީ ޕާލި
ބަސް، "ޕްރޮޓޯ-އިންޑޯ-ޔޫރަޕިއަން" ބަހުން ފެނިގެންދިޔައީ އުޅުން ބަހަކާ ދުރުބަހަކުން
ގިނަގެން، އެއްބަޔަކު ހުނަރުވެރި ނަސްނަސަން، އެހެއްބަޔަކު އިންޑިޔާގެ ނަސްނަސްގެބަސް
އެކަށައަރުވައި ނަސްވިއިސްއެވެ. މިދިޔަން ފެނިގެންދިޔައީ އުޅުން ބަސް ބަހުރުވަ، ކަނައްޓަލް
ލޮބު ބަސްބަހުގެ އެކަށް ފޮނުވާތަކުގެ ނިކަމެ ޖަމާނާއެކު ގުޅިފައެވެ. އިންޑިއާގެ ސަރަޙައްދަށް
ފައިގަނޑު ބަހަކަށް އިންޑޯ-އާރިޔަން ބަސްތަކެވެ. މި ބަސް ކަލިމަ، އިންޑޯ-އާރިޔަން ބަސްތައް،
އިންޑޯ އާރިއަން (ސަންސްކްރިޓް) ބަސްތަކެވެ. ދިވެހިންނަށް ސަންސްކްރިޓްގެ ހުރަހަކާއި،
ހުރަސްގެ ދެކުނުގެ ބަސްތަކާއިގައި ފޮނުވާ މުނިޔާ ކޮންކަން، ދިވެހި، ސިންހަލަ، މި
ބަސްބަސްތަކެވެ. ވީމާ، މި ބަސްބަހުގައި ޕްރޮކްރިޓް މަސްދަރު ބަހާއި، ފާހަގަކޮށް އަދި ބަހުގެ
އަސްލުބަހުގައި ބިމުގެކަން ހުރަސްގަނޑު ކާމިޔާބު ގޮސްފައިވާ ބަސްބަސް
އަޑުހުރަސްގެ އިންޑިކް ނިކަމަ ސަންސްކްރިޓްން އުފެދިފައިވާ ބަސްބަހާއި ވަރަށް
ވިކިއެވެ. އިނގިރޭސި ބަހަކާ ދިވެހިންނަށް ހުރަސްގަނޑު ކާމިޔާބު ވާހަކައިން
ބަހެއްވެ. މި ދިޔައީ އެކިގައި ބަހުގެ ގަވާއިދު ދެއްކެވި ސަކަރާތް ހިޔާލުފައި ވާހަކައެވެ.

ދިވެހި ބަހަށް ބަދަލުއިރު، ބޭނުން ކަސްރަތުގެ އެތައް ތަފާތު އަދަބީ ފޮތްތަކުގެ
ބަސްބަސްގައި އެކުލެވިފައިވެއެވެ. މިހެން ދިވެހިބަހަށް އެތައް ސަރަހައްދަކުން ވައްދަ.
އިންގިރޭސި ފާރިސީ އަރަބި ސަރަހައްދުތަކުން، ހިންދީ ކަލިމަތައް ދިވެހިބަހަށް އައިސް
ވަގުތު. އޭރު! ވިލާތުގެ ބަސްތަކުން ތަރުޖަމާކޮށްގެން އުފެދުނު ބަހުރުވަ ފުރިހަމަކުރެ
ވުމަށް ބޭނުންވެއެވެ. ބަހަކީ ބަސްމަގުތަކުން އުފެދުނު ބަސްތައް ދަސްކުރުމާއި ދިވެހިބަހުގެ
ގޮތްގޮތް ވަސީލަތްތަކާއި މިހެން މިބަހުގެ އަސާސަކީ ބޭނުންކުރުމަށް ވަގުތީ ބަސްތައް.
ބަހުގެ އެކި ބައިތަކު ބަސްބަސް ޖަމާކުރުމެވެ. މިހާރުވެސް ކަލިމަ ބަހުގެ ރިވެތިކަމުން ހިފުމަ
ކަލިމަ ތަރުޖަމާ ބަހުގެ ތަރައްޤީ ކުރުމަށް، ފަސްގަނޑު ތަރައްޤީކުރުމަށް ސަރުކާރުން ބޭނުމަ
ފުރިހަމަކުރުމަށް ބަހުގެ އެހީ އަލިފާނަކުރި ތަރުޖަމާކުރުމަށް، ދިވެހިބަހުގެ. މި
ވަގުތުގައި ކަލިމަތައް ތަރުޖަމާކުރުމުގެ ދާއިރާ ބަހުގެ ބަސްތަކެއް އިތުރު
އަލިފާނުކަމަށް ބަލާ ދިރިހުރުމެވެ. މިގޮތުން ބަހުގެ ތަރުޖަމާ ޤަވާއިދުގެ ބަހުރުވަ
ބަހުގެ ދިވެހިބަހުގެ އަސްލު، ރަސްމީ ބަހެއް ތަރުޖަމާކުރުމުގެ މިންވަރު އިތުރު
ތަރުޖަމާ ދިވެހިބަހުގެ އަސްލު ބޭނުންކުރުމެވެ. މިގޮތަށް ބަހުރުވަ ފުރިހަމަކުރުން ދިވެހި
ބަހުން ފުރިހަމަކުރުމަށް މަސައްކަތް ކުރެވެއެވެ.

ބަހުގެ ތަރައްޤީ

ކުރިން ބަހުގެ ފުރިހަމަ ބަހުރުވައެއް ތަރައްޤީ ކުރުމުގައި ގައުމީ
މަސައްކަތް. ދިވެހި ބަހުގެ ތަރައްޤީ ކުރުމަކީ ކިހިނެއް؟ މިހާރު ވަޒީފާ، ބަހުގެ
މަސައްކަތް ތަރުޖަމާ، ފޮތް ޖަމާކުރުމާއި ބަހުރުވަ އެކުލެވޭ ބަހުރުވަ
އަދަބީ ބަސްތައް، އަދަބީ ފޮތްތަކާއި މުޤައްދަމާ ބަހުރުވަ
ބަހުގެ. އަދަބީ ބަސްތައް ފުރިހަމަ ބަހުރުވަ ބަހުގެ ތަރައްޤީ އަދަބީ ފޮތްތަކުގެ
ޖަމާކުރުމަށް. އަދި ބަހުގެ ތަރުޖަމާ ބަހުރުވަ ކަލިމަތަކަށް
ބަހުރުވަ ބަހުގެ ބަސްތަކަށް ބަހުގެ ތަރައްޤީ ކުރުމަށް
ފަސްގަނޑު ބަހުގެ ފޮތް ބަހުރުވަ ބަހުގެ، ދިވެހި ބަސްތަކަށް
ބަހުރުވަ ބަހުގެ ތަރުޖަމާ ބަހުރުވަ ބަހުގެ ބަސްތައް ބަހުރުވަ، އަދި
ތަރުޖަމާ ބަހުގެ އަދަބީ ބަހުގެ. މިގޮތަށް ބަހުރުވަ ބަހުގެ ފޮތް، ބަހުރުވަ، ބަސް،
އަރަބި، ހިންދީ، ބަސް، އިނގިރޭސި، ފާރިސީ، އުރުދޫ، ގެ، ބަސް، ގަސް، ތަފާތު ބަސް

ޗަފުޖުތަށް ހިފުނުނެއެވެ. އާދެ! މިގޮތުން ފުރަތަމަ ފަހަރަށް ބަސްތަކުގެ ބާޔަތައް ސުލްޠާނުގެ ރަސްކަމުގެ އެހެން ވެއްޖެއެވެ.

ފުރަތަމަ ބޭރު ބަސްތަކުގެ ތަރުޖަމާކުރުމުގެ ސަބަބު ވެގެން، ވަރަށް އެތައް ޒަމާނެއް ވަންދެން ސުލްޠާނުންގެ ބަސް ފަހަރު ޢިބާރާތްތަކުގެ ބަހަށް ލައިގެން ބަލާ ކަމެކެވެ. މި ބަހަށް ތަޢާރުފު ވެފައިވާ ބަސްތަކެއް، ސުލްޠާން ބަހުރުވައިގެ ބަސްތަކުން ދިވެހި ބަހަށް ބޭރުގެ ބަސް ވަދެފައިވަނީ ސުލްޠާނުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ތާރީޚުން (ބަނގާޅާ) ރާއްޖޭ ތަކެއްޗެއް ގެނެސް ބޭނުން ކުރެއެވެ. ބަސްތަކެއް، ބަހުގެ ދުވަސްވަރުގައި މި ފަހަރު ތަރުޖަމާ ހިނގާ ކަމެއް ކުރެއެވެ.

ރާއްޖެ ދުނިޔޭގެ އެހެން ބަސްތަކުން ތަފާތުވުމަށް، މިސާލަކަށް އެއްވެސް ފަހަރަކު ވަކިވަކި "ތަރުޖަމާ ކުރުމަކީ" މިފަދަ ސުލްޠާނުގެ ރަސްކަމަށް އަލަށް ދިވެހިބަހަށް ފުރަތަމަ ފާހަގަކުރެވޭ ބަހެއް ރާއްޖެއެވެ.

ދިވެހި ބަހުގެ އަސްލު ތަރުޖަމާ ތަފާތުކަމަށް އަހަރެމެން ކަމެވެ.

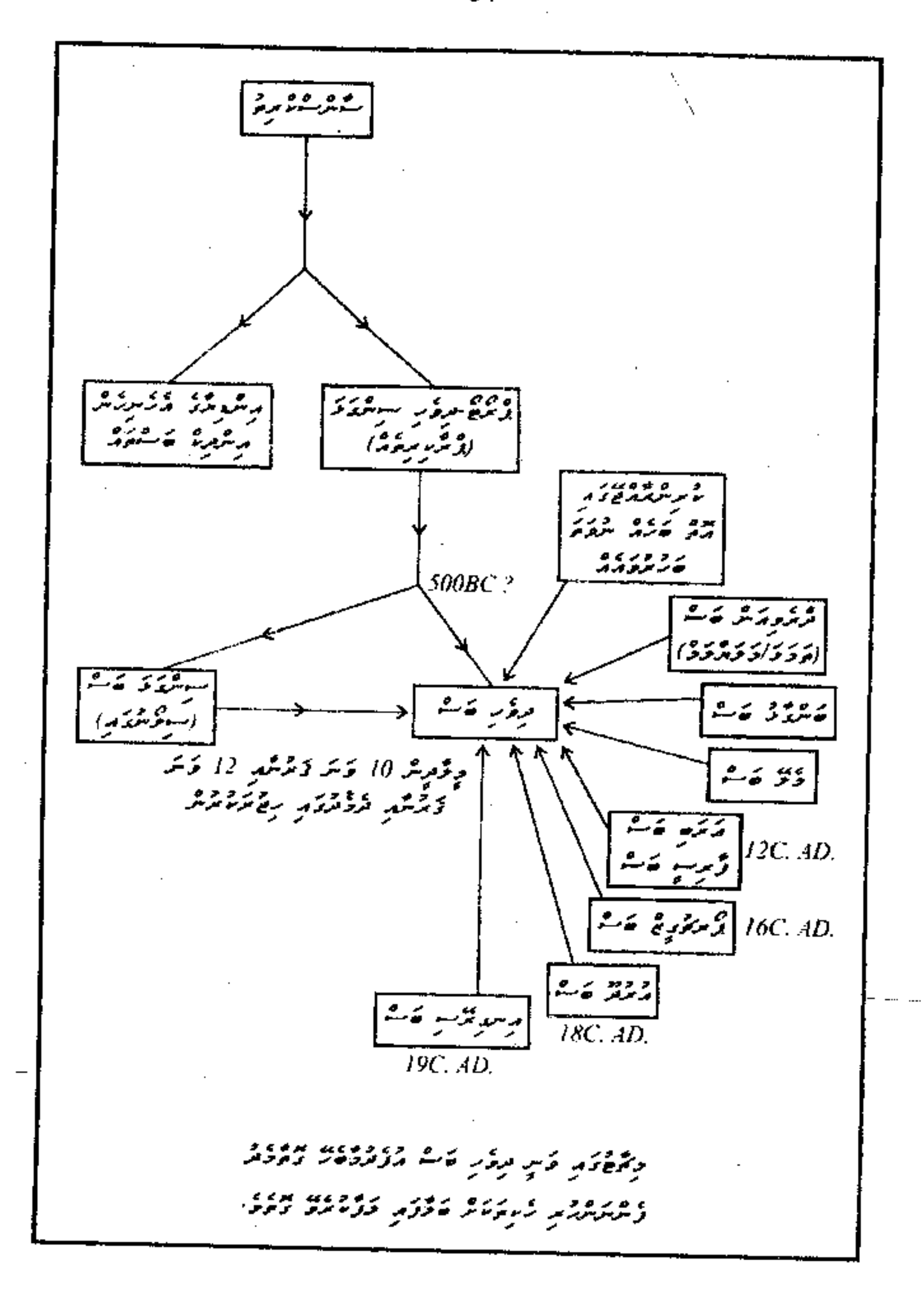
މިސާލަކަށް ބަސް، މިކަމަކީ ދިވެހިބަހުގެ ތަރުޖަމާކުރުން ވަކިކުރެވޭ ކަމެއްކަމަށް، ދިވެހި ބަސް ދިވެހިރާއްޖޭގައި ސުލްޠާނުންގެ ރާއްޖެ ބޭނުންކުރާ ބަސްތަކުގެ އެކުލެވިގެންވާ ރާއްޖެއިން ރާއްޖެ ގެނައި ބަސްތަކެވެ. މިއީ ބަލާލުމުން، ދުނިޔޭގެ ތަރުޖަމާ ކުރުމަށް، އެތަކެއް ދިވެހިބަހުގެ ހަމަ ތަރުޖަމާ ރާއްޖެ ވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ބޭނުންކުރާ ބަސްތައް ރާއްޖޭގެ ހުރިހާ ބަސްތަކެވެ. ދުނިޔޭގެ ދިވެހިބަހުގައި އެއް ބަސްތަކުން ރާއްޖެއަށް ބޭރުގެ ރާއްޖެ ވަނީއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަސްތަކުން ބޭރުގެ މިފަދަ އެތައް މިސާލުތައް ފުރަތަމަ އެބަހުރެއެވެ. ދަރަޖަ ބަހާއި މަޢުލޫމާތު ބަހެއް ބަސްތަކުން ބަލާ ކަމަކީ، ދުނިޔޭގެ ތަރުޖަމާކުރުން ފުރަތަމަ ވާހަކައެވެ. ދިވެހި ބަހުގައި ތަފާތު ބަސްތަކުން ބޭރުން ދިވެހިބަހަށް ވަނީ ރާއްޖެ ބަސްތަކެވެ. މިސާލު ބަހުގެ އަސްލު ބަސްތަކަކީ ހުރިހާ ރާއްޖެއިން ދުނިޔޭގެ އަދި ތަފާތު ތަރުޖަމާކުރުމަށް މިކަމަށް ރާއްޖެ ހެދިއެވެ.

ފުރަތަމަ ބައިގެ ރާއްޖެ

މި ތަރުޖަމާގައި ދިވެހި ބަހުގެ އަސްލު ކުރުމާ ބެހޭގޮތުން ފުރަ ދިރާސާކުރެވޭ ތަރުޖަމާ ދިވެހި ފުރަތަމަ ބައި ރާއްޖެއިން ބަލައިލާފައިވަނީއެވެ.

ބަސް އުފެދުމުގައިހުރި ކަންތައްތަކަށް ބަލައިލުމާ އެކީގައި، ބޮޑު ބަސްބަހުން ދިވެހި
ބަހަށް ވަދެފައިހުރި ލަފުޒުތަކަށްވެސް ބަލައިލުމަކީ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް ކަމުގައި
ދެކެމެވެ. އަދި، ދިވެހި ބަހުގެ އަސްލު ހޯދުމަށް ދިރާސާކުރެއްވި ކުރައްވާ އެބަހާ އެންމެ
ގާތްކަން ހުރިކަމަށް ދިމާލަކަށް ފުރިހަމަވާ ސިންހަލަ ބަހާއި ގުޅުވުމަށްވެސް ބަލައިލަން
ޖެހެއެވެ. ސިންހަލަބަހުން އުފެދުން ކަމަށްވާ މި ދޮރުކޮޅުގައި ތިއްބެވިކަން ހުރިހާކަން
ދިމާވާނެ ސަރަހައްދެއްގައި ބަލައިލުމުގެ ގޮތުންނާއި، ދިވެހި ބަސް ދިރާސާކުރުމަށް
ފަރާތްތަކަށް ހުރިހާ ފުރުޞަތެއް ލިބޭނެ ކަމަށް ދީލަތިކަމާއެކު ބޭނުންކުރާ ތަރުޖަމާ
ކުރިއަށް ގެނައުމަށް މި މަސައްކަތް އެކުގައި ވާންޖެހެއެވެ.

ކުރީގެ ދައުރުތަކުގައި ސިންހަލަބަހާއި ދިވެހި ބަހުގެ ގާތްކަން
އަރިސްޓަރިއަކީ އެއް ވަގުތު ބަހަކަށް އުފެދިފައި ވުމުންނެވެ. މި ވަގުތު ބަހަކަށްވީ
ސިންހަލަބަހުން އުފެދިފައިވާ ފުރަތަމަ ބަސްތަކުން، ދިވެހި ބަހާއި ސިންހަލަ ބަސް،
އެއްބަސްވެ ވަރުގަދަ ކަމެއްގައި ނަގާފައިވާ ދެބަހުގެ ގުޅުމުގައި ވަރަށްބޮޑު ފަރަގެއް.
މިސާލަކަށް ވަގުތު ބަހަކަށް ކުރީގައި ދިރާސާ ކުރާނީ "ފުރަތަމަ - ދިވެހި ސިންހަލަ"
އެވެ. ފުރަތަމަ ގޮތުގައި "ފުރަތަމަ" އެވެ. ދިވެހި ބަހާއި ސިންހަލަ ބަހާ، މިފަދަގޮތުން
ވަގު ބަހުން ވަރަށް ކުރީގެ އަސްލުތަކުގައި ކަމާއި ގުޅުން ބަހުގެ ދިރާސާގެ
ތަރިކައިން ކުރީގެ ނަސްލުތަކުގެ، ތަރިކައިގައި ހިނގާފައިވާ ކަމަށް ބުނާ ހަދިސާއަކާ
ގުޅޭގޮތުން، ކުރީގެ ޒަމާނުގައި މީލާދީ ސަތޭކަގެ ކުރިން 500 އަހަރު ކަމަށް ބެލެވޭ
ވަގުތު، މީގެ މި ތާރީހުގެ ތަފާސްހިސާބު ފެށުން ހިނގާފައިވާ ކަމަށްބުނެވޭ ވާހަކައެވެ.
ކުރިން އެކަން ހިނގާފައިވި މީލާދީން 300 ވަރަ އަހަރުގެ ކުރިންކަމަށް ވަރަށް
ބޮޑަށް މަސައްކަތް ކުރެވިފައެވެ. ތާރީހުގެ 4 ވަނަ ގަރުނުގެ މުއްސަނދިކަމާ އަދިއާރާސް
ފަރުވާލުން ތިއްބެވިކަމާ ގޮތުގައި މީލާދީން 362 ވަނަ އަހަރު، ދިވެހިރާއްޖެ
(ދިވެހިން) ސަރަންދީބުން (ސިންހަލައިން) ވަކި ދެބަސްބަހުގެ ގޮތުގައި ތާރީހުގެ
ޤައުމަށް ބަސްގެނުވާ އަރިހަށް ވަފުދު ހިނގައިގެން ދިޔައެވެ. މިފަދައިން ދެބަސްބަހުގެ
ގޮތުގައި ފުރަގަ ކުރިއަށްދިޔަ އެޖިމާއުގެ މީހުން ދަންނަ ގޮތުގައި ދިވެހިންނާއި
ސިންހަލައިންނާ ދެ ޤައުމުގެ މީހުންނަށް ވާހަކަވުން އެކަށީގެންވެއެވެ. މިފަ
އުސޫލުން ދިވެހި ބަހާއި ސިންހަލަ ބަސް ދެބަސްބަހުގެ ގޮތުގައި ތަރައްޤީވެގެން އައުމަކީ
އެކަށީގެންވާ ކަމެކެވެ. ދިވެހިބަހާ ބޭނުން ހުރިހާ ތަރަވަވެސް ފަރާތްތަކަށް ވާނީ

500BC ?
12C. AD.
16C. AD.
18C. AD.
19C. AD.

ވިދާޅުވާ ގޮތުގައި މިޒިޔާރަތް 3 ވަނަ ފަހަރަށް ކުރައްވަން އަޑުއިވޭ ދިވެހި ބަޔާއި ސިންގަޕޫރު ބަޔަކު ވަނީ ވަގުތު ބަދަލުކޮށް ވަކިވެ، ދެ ބަދަލުކޮށް ވާނެއެވެ. މިހާ އެޖެންސީގައި ދިވެހި "ސަރވިސްއިންޑަސްޓްރީ" ވެސް އޮޕަރޭޝަން ހަދާނެ ކުރިއަށްދާނެއެވެ. މިދާނިރޯތު ތަރައްޤީ ކުރުން މިޒާރާގެ ފުރަތަމަ ދެ ފުރުސަތުތަކުގައި އަދި އެގޮ ފަހުން ވުމުން، ދިވެހިރާއްޖެގެ ވަރަށް ދަތުރުވެރިޔާތަކާ މިއުނިއަތުގައި ބޭނުގެ މިއުނިއަތުގެ ރައްޔިތުންނަށް މިހުރި އިތުރު ފައިދާތައް ހުރިކަމާއި ދިވެހިން އަމިއްލަ ބެހެއްޓޭ ގޮތުގައި އެއްބާރު ބަދަލުކުރުމަށް، އެހެން ބާރުތަކުގެ އަމިއްލަ ބަޔަކު އޮންނަ ފުރުސަތު ހަމަޖެހިގެންވެއެވެ.

"ފްރެންޑް-ދިވެހި-ސިންގަޕޫރު" ބަދަލު ވާހަކަ ދައްކާ ބަހަށް ދިވެހިރާއްޖެއަށް އަމިއްލަ، މިރާއްޖޭގައި އެކަން ބަދަލުކުރުން ވާހަކަދައްކާ ބަހަށް އުފުލާލަފައި ދިވެހި ބަހުގައިވާ ބަޔަކު ހުރިހާކަމެއް ދައްކަވައެވެ. މިހާ، އަދުގެ ސިޔާސަތު މިހާރު މިގޮތުގެ ދިވެހި ބަސް، އެ އިންވެ އާދަކާ ގޮތުގައި ރާއްޖޭއަށް އައިސް ކުރިން މިދާނިރޯތު ބަހާ ގުޅިފައިވާ އެކަށީގެން ހަދައިވެ. ދިވެހި ބަހުގެ އެނގިސްޓަން އަދުގެ ސިޔާސަތުތަކަށް މިހާރު މިފުރުސަތު އިންޑިކާ ބަސްތަކުގައި ނުހިފޭ ބަހެއް އިތުރު ކަންތައްތަކާއި މިގެ ނަތީޖާއަކަށް ވާދަކުރެއެވެ.

ދެކުން އިންޑިއާގެ ދްރަވިޑިއަންބަސް ދިވެހިރާއްޖެއަށް އަސަރުކޮށް ދަތުރުކުރި އުފުލާ ބަދަލުކަން އަދުގެ ސިޔާސަތުތަކަށް ފެނިގެންދެއެވެ. މި ނަޝަރުގެ މިހާރު އަދިސްފައިވާ ގަޑިބަރުގެ ކަނޑުގެ އައްސޭރިކަމާ ހަރުކަށި ހިސާބެއް ބަލައިލުމުގެ ހަރުކަށިކަން. ދިވެހި ބަހުގައި މިބަހުގެ އަސަރުތަކެއް އެއްކޮށްލައިވަނީ ބަހުގެ ކިޔަވާ ގަވާއިދުތަކުގައި ދިވެހި ބަހުގެ ބުނުގައި މި ނަޝަރުގެ ސިފަތައް ބޭނުންވަނީ ދްރަވިޑިއަންބަހާ ވަރަށް ގުޅިފައިވާ ގޮތުގައި އެއްގޮތް ބަހުގެ ހަރުކަށިކަން ފެނިގެންދެއެވެ. ރާއްޖޭގެ ވަށައިގެން ހުރި ނަސްލުތަކުގެ ދްރަވިޑިއަން ބަހުގެ އަސަރުތަކަށް ނިސްބަތް ކުރެވިފައިވެއެވެ.

ބޮޑުނަޒަރަކުން ބަލާލުމެއް

ބޭނުން ދަންނަވާލާއިރު ބަހުގެ ބަސްބަހުގެ ބުނެލުމަށް ދިވެހިރާއްޖެއަށް އެކި ޒަމާނުގައި ހިޖުރަކުރި އެކިއެކި ފަރާތްތަކުން ގެނައި އިތުރު ބަސްތަކާއި ދިވެހި ބަހުގައި ހިމެނިގެންވެއެވެ. މިގޮތުން ރާއްޖެއަށް އައިމީހުންގެ

ޗީނުން ތަންތަނުގެ އިންޑިއާގެ އިރުމަތީ އުތުރު އިންޑިއާއާއި އިރުމަތީ ބޯޓުގައި
ހިފާފައެވެ. މިއީ މިދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަންގާޅާއި ބިރުމާއި އަރަބިސްތާނާއި ހިސާބުތަކެވެ. މި
ހިސާބުތަކުން އެތަނުގައި އެބޭ ބޮޑުސްޓޮރ ދިޔައި، ބޮންދުކި ބަރާއި އަހަރުމެން
ގެނައެވެ. މިގެ ދެއްކެއް ކަމަށް ފެނިފައިވާނީ އިސްޓޯރީގައި އޮތުން އިނގިރޭސި އިނގިރޭސި
ވަރަށް މަޝްހޫރު ބޮޑުސްޓޮރ "ތާރީޚަށް" އެއް ކަމުގައިވާ "ހުރިހާ" ގައި
ބޮންދުކުރުން އޮތުން ފިލާ (ކަރެސްޕޮންޑެންޓް އަދިހާލެއް) ދެޔަސްފަރާގެ "ފުރާޓު-
ނާގެރި" އަހުރު، ދިވެހިރާއްޖެއިން ފިލިޕައިވާ ވާރަވި ދިޔުންތަކުގައި ހިމާނާފައިވާ
ކަމެވެ. މިހަބަރަން ރާއްޖެއިން ފިލިޕައިވާ އެންމެ ގިނަ ޗައިނާއަށް ދިޔުންކަމަށް ބެލޭ،
އަރިއަތުގެ މާލިމީ ފިލިމާ އަތޮޅަށް ގެރުގައިވާ ދިރި ދިޔުމަށް މި އަހަރުގެ ދިޔުމުތަކެވެ.
އަދި ދިވެހިން އިސްލާމްދީން ގަބޫލުކުރުމުގެ ފުރުގައި ދިޔުފައިވާ ބައެއް ތާރީޚުން
ގައިވެސް މި އަހަރުން ތަންތަނުގެ ދިޔުފައި އެބަހެއްޖެވެ. މިފަދަ ރިޕޯޓް ކުރިމުން
ތަރީޚުވެސް ހާރަނގުއިން ސިފަކި ބަރަކާ މިހާރުން 9 ވަނަ ގަރުނުގައި ނާއްޖޭގައި
އުޅުން ކަމަށެވެ. މިއި ރާއްޖެއިން އެތަނަށްގޮސް ސިފަކި ބަރަކާތް ވެދުނެވެ. ތާރީޚަށް
ނަރަސްދާއިން ބޮޑުސްޓޮރ ދިޔުގެ ދިގުން، އެރަބާނުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެކިތަންތަނަށް ގައިމު
ވާރުތަކާގެ (ފާރެސްޓިރި) ގެރައިން ބައެއް ވާރުގައި ނަމަވެސް ސިކަވައިދާން
އައިސްމީބިކަރަށް ވެދުނެވެ. އެބަރާރުގައި ބޮޑުސްޓޮރ ދިޔަ އެބޭ އެއްގިނަން
ތަންތަނުގައި ފަރައިން، ދިވެހިރާއްޖޭގައިވެސް ދިރަނގިކަން ދަސްކުރެއްވީ
ވާރުތަކުގައި މިބި ނަމަނުން ކަމަށްވެދަކީ އެކަރިގެންވާ ކަމެކެވެ. ވީމާ، ތާރީޚުން ދިރުން
މިންވެސް އެވަރާ އަހަރުގެ އިޔުތަން، ނާރަދާނުގައި ބޮޑުސްޓޮރ އަހަރު ދަސްކުރުގައި
ވެދުނެވެ. މިދާނުގެ އަހަރު، އިންގިރޭސި ތަރައްޤީވެގެން އައިސް، މިހާރު
ބަދަލުވެފައިވާ މިދިޔުގެ ބަންގަލާ އަހަރުތަކެވެ.

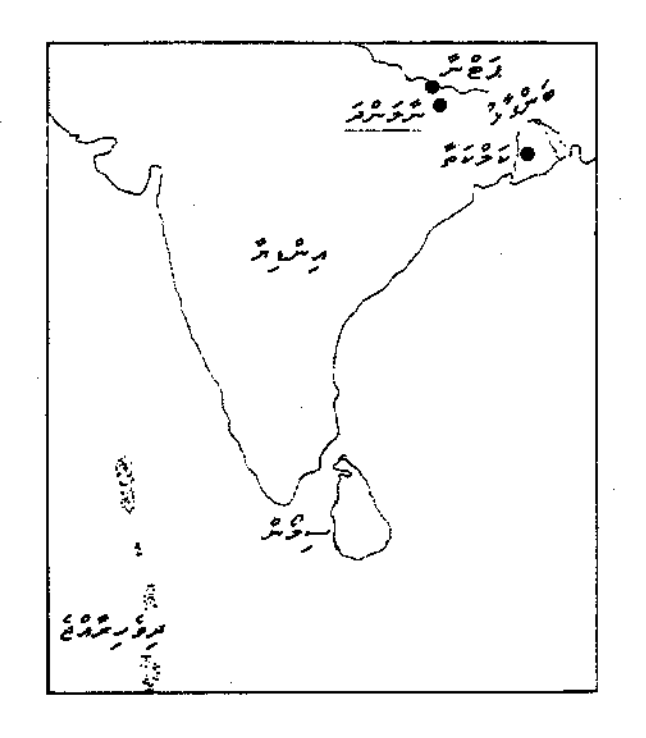
އަދިއަދަ ބަރާގެ ގޮތުގައި ސިނގަލަ ބަސް ސިލޯނުގައި
ތަރައްޤީވެގެންދިޔަ، ދިވެހިރާއްޖެއަށް ސިނގަލައިން އައިސްފައިވާކަން
ދަލީލުތަކުފައިވާ މިބަރަން 10 ވަނަ ގަރުނާއި 12 ވަނަ ގަރުނާއި ދެމެދުގައެވެ. އެއި
އެ ޒަމާނުގެ އެތުރުގައި ސިނގާސި ކަމަށްބުނެވޭތަނެއް ހިނގި ދެވަސްފަތުރުގައި
ކަމަށްވެސް ވަނީ ދަލީލުތަކުފައެވެ. މިގޮތަ ދަލީލުތަކުފައި، އެދެވަސްފަތުރު ސިނގަލައިންގެ
ގިނަބަރަކާ އެއްގޮތަތަކަން ހިޖުރަކުރި ކަމަށްވެފައި، މިސާލަ ތަނުން އެކަށް ތަނަކަން

އެފަދަ ބަހެއްގެ އަސަރެއް ފެންނަން ނެތީމެއެވެ. ރާއްޖޭގެ ދެކުނުގެ ބަހެއް އަތޮޅުގައި ދެކުނު ސިލޯނު މީހުންގެ ބަހެއް އާދީ ނަސްލަކަށް ހުރިކަމަށް ފެންނާނީއެވެ، ބަހުގައިހުރި ތިމާގެ ކަމަނާއި އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގައިވެސް އުޅޭ އޮޑީ ބުޑިޖަހު ކަރަންދާނީ މިގޮތަށް ވަގުތުކޮޅުވަރިވެއެވެ. ނަމަވެސް، ސިލޯނުގެ ތާރީޚުގައި ދިޔުން ރާއްޖެއަށް އައިވާހަކަ ދިރުމުފަށާ ނަގާވެ. އަދި އެއްވެސް ޖަމާޢަތެއްގައި ސިލޯނުގެ މީހުން މިރާއްޖޭގައި ވެރިކަންކުރި ވާހަކައެއްވެސް އެ ތާރީޚު ފޮތްތަކުގައި ނެތެވެ. އަދި! އެބައިމީހުން ދިވެހިރާއްޖެއަށް ހިޖުރަކުރިކަމަށް ބުނެވޭ ދުވަސްވަރުގެ ތާރީހުތަކުން މިރާއްޖޭގައި ބުޑިޖަހު އޮތްކަމަށް އޮތީ ހުރިބަލަން ދެއްކޭއެވެ.

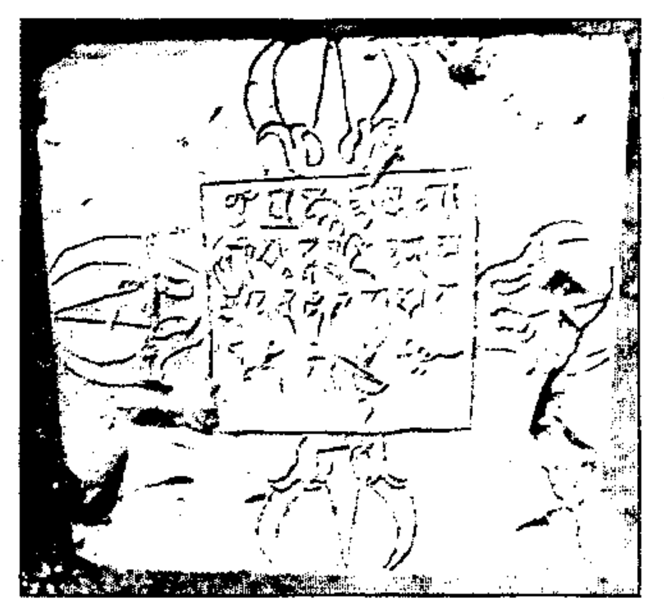
ބަންގާޅާއި ދިވެހިރާއްޖެއާ ދެމެދުގައި ވަރަށް ކުރީއްސުރެ ދަތުރުފަތުރުކުރުން އުޅުނުކަން އެނގިފައިވެއެވެ. ޖަހާޒުތަކުން ބަންގާޅީ ނަރިޖެހޭ ކާރާކުރު ސަފާރުކުރީން ބަންގާޅީ އަހުވެސް ބަހުގެމުން ވަޒީފާ ދަނޑުވެރިކަން ވާރުވެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭއާ ބަހުގެ ދޮށުޖެހުމާ ގުޅުމެއް ހިންގާފައި ޖުމްލަކުރު ސަބަބުތަކުންނާއި، އެ ނަސްލުގެ މީހުން އުޅެދުވުނަ ރާއްޖޭއަން އަހެން ވަޒީފާދިނުމަށް މިބަޔަކަށްވާނީ، އެބަހުގެ ބަހެއް ޖަޒީރާ ދިވެހިބަހަށް ކަމާއެއްގަ ބަހުގެނޑުވަށް ސަބަބެއްކަމެވެ. ބަންގާޅީ ބަހާއި ދިވެހި ބަހުގައި ހުރި ވަރަށްގިނަލަފްޒު، ވާހަކަ ދަރުނުގެ ރާގާއި މީހުންގެ ސިފައިގައިހުރި ވަރަށްގިނަކަން ދުނިޔަދީ މީހުންގެ ތިމާގެކަމަން ހުރިދެއެވެ.

ދިވެހި ބަހުގައި ހުރި އަދިގެ ގިނަ ޖަމާލުގެ ޖަޒީރާގެ ގާތްކަމުގައި ގާތްބަހުގެ ބަހެއް ޖަޒީރާ ހިމެނޭކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެކިވިޔަފާރިގަނޑުވާން ފަހަރިން އަސްލުކަމުގައި (ވީޖާނުގެ ގާތްސިފަ/އިނގިރޭސިބަސް) ދިވެހިރާއްޖޭއާ ގުޅުމުގައި ވަރަށްގިނަ ޖަމާޢަތުން ވިޔަފާރިގެ ގުޅުންތައް ހިންގާފައިވެއެވެ. އެކަމުގެ މީހުންނަށް ފާހަގަކުރުން ހިންދު ކަންތައްގައި ދުރުގެ ދަތުރުކުރުމަށް ކަންބޮޑުވުން ބޮޑުކަށް. އަދި، މީހުންގެ ސިފައިން ބަހާއިރު، ދިވެހިންގެ ތޮރޯގައި މި ނަސްލުގެ މީހުން ވެރިކަން އަދިގެނުދުކުނުނުން އެނގެއެވެ. ދިވެހި ބަހުގައި ހިމެނިފައިވާ ބަހެއް ގާތްބަސް މި ދިޔުގެއިވާ ކާމިލްގައި ހިމެނުމައި ވާނެއެވެ.

އަދިވެ ބަހާއި ފާރިސީ ބަސް ދިވެހި ބަހުގެ ތެރޭއިން ފާރަސްކުރުވެންފާރި މިޔާދުން 12 ވަނަ ގަރުނުގައި، ދިވެހިރާއްޖެއަން އިސްލާމްދީން އައުމަން ފަހުގައެވެ.

އިންޑިޔާގެ އިރުއުތުރުގައި ނާލަންދާ
އޮންނަ ތަން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ޗާޓް

އަރިއަތުގައި ވަޒަނުން ފެނިގެންވާ އާދިރީ ގެ
މިގޮތް ދިއްގޮތް މިހާރަން އުނިކުރިވެގެން
ހުރިހާ އަކުރު ގިނަ ދުވަސްވީ ލިޔުމެވެ.
(ގާތްގަނޑަކަށް މީލާދީން 9 ވަނަ ގަރުނު)

ނަގަވާފަސް، މި ދެބަހުގެ ލަފުޒުތަކެއް ގިނަ އަދަދަކުން ދިވެހި ބަހަށް ވަންނަމުންދިޔައީ
މީލާދީން 13 ވަނަ ޤަރުނުން ފެށިގެންނެވެ. 13 ވަނަ ޤަރުނުގެ ކުރީގައި މުސްލިމުންނާ
ނުނަގުމުގައިފަސް ދިވެހިން ބޭނުންކުރަން އުފެދި އިރުގެ ދިވެހި ނަންތަކެވެ.

ޕޯޗުގީޒު ބަހުގެ ލަފުޒުތަކެއް ދިވެހި ބަހަށް ވަދެފައިވީ، މީލާދީން 16 ވަނަ
ޤަރުނުގެ ތެރޭގައި އުރުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ވެރިކަން ހިފައިގެން ހިންގީ ދުވަސްކޮޅަކަށެވެ.
މީލާދީން 17 ވަނަ ޤަރުނުން ފެށިގެންވެސް، ބޭރު މުސްލިމުން ހުޅަނގުގެ ރަށްރަށުގައި
ދިރިއުޅުން މިހާރު ގެންނަމުންނެވެ. އިނގިރޭސި އުރުދޫ ބަހުގެ އަސްލުތަކަކީ ދިވެހި ބަހުގެ
ތެރެއިން ފެނިގެންދާ އަސްލުތަކެވެ. އިނގިރޭސި އުރުދޫބަހުން އަރަބިކޮޅު
ކުރިއަށްގެންދިޔުމަށް ގެސްޓްހައުސްތަކުގެ ނަސްރުނަސްރުކުރުންގެ ޖަމާނުގެގައެވެ. ދިވެހި ބަހަށް
އުރުދޫ ބަހުގެ ބަސްތައް ވަދެފައިވާކަން ހަރުކާށިވުރި ދިވެހިން އިނގިރޭސި އަޅުކުރެ
ނަންނަންނަން ދަފުތަރުކުރު، ކަސްފުޅުވެސް ވިސްނަވަނަކަން އުފަންވެގެ އަޅުގަނޑު ބޭސްފަރުވާކުރެ
އެތަންތަނުން ކަމަކުރެވޭ. ހަރުކާތްތެރިވެގެން މިއީ މީލާދީން ގޮތުގަނޑުތަކުން 18 ވަނަ
ޤަރުނުން ފެށިގެންނެވެ.

ދިވެހި ބަހަށް އިނގިރޭސި ބަސްތައް ތަޢާރަފު ފެށުނު ފެށުނީ މީލާދީން 18
ވަނަ ޤަރުނުން ފެށިގެންކަމަށް ބެލިދާނެއެވެ. 18 ވަނަ ޤަރުނުގެ ތެރޭގައި ހިންދުސްތާނާ
ބައެއް ހިންދުން، ދިވެހިފަތުރުވެރިން އިނގިރޭސިބަސް ގަދަގަދަން ފެށިއެވެ. އިނގިރޭސި
ބަސްވެސް ދިވެހި ބަހުގެ ތެރެއަށް ގިނަ އަދަދަކުން ވަންނަންފެށީ ދިވެހިންނާއި
އިނގިރޭސިންނާ ދެމެދުގައި ގުޅުންތަކެއް އިތުރުވުމުންނެވެ. މިއީ މީލާދީން 19
ވަނަ ޤަރުނާއި 20 ވަނަ ޤަރުނުގެ ތެރޭގައެވެ. އިނގިރޭސި ބަހުން ތަރުޖަމާކުރި
ތަންތަނުގައި ދިވެހިން ބަރަކަތް ފުރުޞަތު ތަރުޖަމާކުރުމަށް ބަސްތައް އިތުރުވިއެވެ.
އަދި ތަރުޖަމާކުރުމަށް ބަސްތަކުގެ ތެރޭގައި 19 ވަނަ ޤަރުނުގެ ތެރޭގައި
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވިޔަފާރިކުރުމަށް ވަތް ވިޔަފާރިވެރިންގެ ހަމަޖެހުމެއްވެސް
ހިނގަމުންދިޔައެވެ. މިއިންގެ ފަރާތުން ގިނައިން ތަރުޖަމާކުރެވޭ ވިޔަފާރިއާ
ގުޅޭ ބަސްތަކެވެ.

20 ވަނަ ޤަރުނުގެ ތެރޭގައި ސަރުކާރުން ބޭނުންކުރި ނަންނަންގައި ތަރުޖަމާ
ކުރަމުންދިޔަ އެންމެފަހުން، ބޭރު ބަސްތަކުގެ އަސްލުތަކެއް ދިވެހި ބަހަށް
ފަހުމްކޮށްދިނީ، އަދިގަނޑުތަކުން ނުކުތްނަމަ ދިވެހިންނަށް ބަހުގެ އަދިއްޔާ ގޮތަކަށް

ސިފަތައް ގެއްލިގެން ހިނގައިދާނެފަދަ މިންވަރަކަށްވުރެ ފެންނަމުންދާނެއެވެ.
މިހާރަކަށްއައިސް ދިވެހި ބަހުން އެންމެ ގިނައިން ފެންނަމުންދަނީ އިނގިރޭސި ބަހާއި
އަރަބި ބަހުގެ ލަފުޒުތަކެވެ. މިޒަމާނުގައި ދިވެހި ބަހުގެ ތެރެއަށް ބޭރުގެ ލަފުޒުތައް
އާދޭސް އަދަދަކަށް އިތުރުވަމުންދާކަމުގެ ދުރުނަތީޖާ ސަބަބަކަށްވެގެންދާނެއެވެ. އެއް ސަބަބަކީ
ތަޢުލީމާ ގުޅިގެން އަރަބި އުފެދުމުންދާ ތަކެއްޗާއި ވަސީލަތްތަކެވެ. އަނެއް
ގައުމުތަކާއި މުޢާމަލާތް ކުރުމަށް ތަކެއްޗާއި ކަންތައްތައް އާންމުވެގެންދިޔަ އެކަމުގެ
ނުވަތަ ގެއްލުން އުފެދި ބަދަލުގެ ބަސްތަކަށް ގެނެސް. އާންމުކޮށް ދަރިވަރުން ގެނުވާތަކެވެ. ހުރި
ދިރިއުޅުމުގެ ހުރިހާ ގައުމުތަކަށް ބަލާއިރު ޖާގަދީގެ ގެންނަ ގެނުވުމުގެ އެއް
ސަބަބުތަކެވެ. ހުވަދުވަރުގެ ގޮތުން ތަރިގަދަވުމުން ދިވެހިރާއްޖެ. އެއް ގައުމުތަކުގެ
ގުޅުމާ ބަސްތަކުގެ ގައުމުތަކަށް ތަރުތީބުން އަވަސްވެގެންދެއެވެ.

ދިވެހި ބަހާއި ސިންހަލަ ބަސް

ކުރިން ދެންނެވިފައިވާ ފަދައިން، ދިވެހި ބަހުގެ އަސްލާއި އާދެ
ސިންހަލަ ބަހުގެ އިތުރުން މުޅިދުނިޔޭގެ ބަސްތަކާ ގުޅިގެން، ދިވެހިބަސް އެންމެ ބޮޑަށް
ގުޅިފައިވަނީ ބަހުގެ ސިންހަލަ ބަހާއި ދިރާސާކުރެވިފައިވާ ބަސް ފުޅާވެގެން ދެއެވެ. ދިވެހި ބަހާއި
ސިންހަލަބަހަށް ދާދުގުޅިފައިވާ ބައިތަކާއި ގުޅިފައިވާ
ބަސްތަކުގެ ގާތް ގުޅުމެއް ބަހުގެ އަސްލަށް ބަލާލުމުން ފެނިގެން ދެއެވެ.
ދިވެހި ބަހާއި ސިންހަލަބަހާއި، ގުޅިފައިވާ (ދިވެހި-ދިވެހި ސިންހަލަ)
ބަޔަކު ދުވަސްވަރުގެ ފެންމަ ތާރީޚީ ބަލައިލުމުން، އަރިހުނަތައިގައި، ދާދިކުރިން
ދިރާސާކުރި ބަހަތަކުން ނުވަތަ ތާރީޚީ ދިރާސާގައި، އެގޮތަށް ބަޔަކު ބޮޑަށް
ބެލުމަށް އެނގިފައިވެއެވެ. މި ތާރީޚު ޒަމާނުގައި ބަސްތަކުގެ އިންޑިއާގެ ހަރުގެ ހަރަކާތްތަކުގެ
ދަރިކޮޅުން، ދުރާރާ ދިމާއަށް. އެކިގޮތަށް އެކުލެވިގެން އުޅުނު ބަހުގައި، ހަވާލާގައި އަޅުލަ ކަރަމަށް
ދަޢުވާކުރެވިފައިވާ މިގޮތުގެ ގޮތަކަށް 500 އަހަރު ކުރިންނެވެ. ހަމަގޮތުން މި
ތާރީޚީ ދިރާސާތަކުގެ ތަރުތީބު ހަފުގެ ތާރީޚީބަސްތަކާ ބެހޭ އެތައްގޮތެއް ކަމެވެ.
ކުރީގެ ބަހަކުން، ގޮތަކަށް ބަހުގެ ޒަމާނުގައި އެކުލެވޭ ހަރާޢަލާގައި ގުޅުން އޮނީ
ހަމަކަން ދުވަހު ގައިޒާތުގެ ހަރަ ހަރަކާތެވެ. މިއީ ދިވެހި ރާއްޖޭގައެވެ.
އިންޑިއާގެ ބަހަކުން ވިޔަސް ދުރުވި މަޖާތުން ގައިޒާތުގައި ދިޔުމަށް ކުރުގޮތުގައިވެސް

ސިލަބަސް ދަރުސްދޭން އުފެއްދުމުގައި ވަނަވަރުސްގައި ދިރާސާކުރެވިފައެވެ. މި ފާހަގަކުރެވޭ ބަދަލުތައް ފާހަގަކޮށް ބަލައިލިއަސް، ދިވެހި ބަހާއި ސިންގަލަ ބަސް ގުޅިފައިވާ ގޮތް ދެނެގަތުމަށް އެތައް ފަހަރެއް ދިރާސާކޮށްފައިވެއެވެ.

ޖިސްމާގެ ގޮތުން

ދިވެހި ބަހުގެ ބާރުލައި އަދި އާއިލާގެ ނިސްބަތްވާގޮތް ދެނެގަތުމަށް ބަހުގެ ކަނޑައެޅުމެއް، އެހެން ދިރާސާކުރި ... "ދިވެހި ބަހުގެ ބާރުލައިގެން ނިސްބަތްވާ ބަހުގެ ކަނޑައެޅުން" މި ދިރާސާކުރުމުގައި ވަރަށް ބާރުގަދަ ބަދަލުތަކެއް ފާހަގަކުރެވެއެވެ. ޖިސްމާގެ މި ދިރާސާކުރުމުގައި ވަރަށް ގިނަ ނުކުތާތަކެއް ހިމެނިފައިވާ މިސާލެއް މިގޮތަށް ބަހުގެ ކަނޑައެޅުމަށް ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އޭނާ ވިދާޅުވާގޮތުގައި ކަނޑައެޅުމާއި ބާރުލުމުގައި ބަހުގެ އާއިލާގައި (އެސްޓްރޮނަމިކަލްގައި) ވާ ބަހެއް ނުކުތާ އެބައޮތެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެހެން ބަހެއް ދަނޑިވަޅު ކަނޑައެޅުމާއެކު ދިރާސާކުރެވުނު ގޮތުގައި ވިސްނުމުގައެވެ. ބަހުގެ އާއިލާގައިވާ ކަނޑައެޅުމަކީ އެބަހުގެ ބާރުލައި ވަރަށް ކުރުކޮށް ކަނޑައެޅުމެއް ވާތީ، އެއީ އެ ބަހުގެ އަސްލުތަކުގެ ގުޅުންތަކުގެ އެގޮތް ހިމެނިފައިވާ ކަނޑައެޅުމެއް އެގޮތުގެ ހަމަޖެހިފައިވާ ކަމެއް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

ޖިސްމާ ވިދާޅުވުމުގައި ގުޅުމުގައި، ދެކެން އެކަށީގެންވާ ބަހެއް ބަލަނީކަމަކު ނުވެސް، ދިވެހި ބަހެއް ނޫނީ ބަހުގެ ކަނޑައެޅުން އެބަހެއްގެ ކަމެވެ. އޭނާ ވިދާޅުވަނީ ވިދާޅުވުމުގައި ބާރުލައި އަދި ނަމަކަށް ކަމުގެ ކަމެވެ. އޭނާ ހިމެނުމަށް ބަހުގެ މިސާލަކީ:-

1. އޭނާ ކައި — އޭނާއެއް ނުކައި
   އޭނާ ކަނީ — އޭނާއެއް ނުކައި / އޭނާ ކަނީއެއް ނޫން
   އޭނާ ދޭ — އޭނާއެއް ނުދޭ
   އޭނާ ދަނީ — އޭނާއެއް ނުދޭ / އޭނާ ދަނީއެއް ނޫން

މިސާލުތަކުގައި ފެނިގެން، ނަހީކުރުމުގައި ބާރުލައި ނަހީކުރުމުގެ އަކުރު "ނު" އާ ގުޅިގެން، އެކަން އިނގޭނެ (ސްޓްރަކްޗަރަލް ގުޅުމުގައި) ބަހުގެ ގުޅުން ކަނޑައެޅުމުގައި ޖިސްމާ ވިދާޅުވެއެވެ. މިކަމަށް ބަލާއިރު ސިލަބަސްގައި

އެހެންބަސްބަހުން ދިވެހި ބަހަށް އައިސްފައިވާ ބައެއް ބަސްތަކުގެ މިސާލު

ސަންސްކްރިތު	ދިވެހިބަހުން (ތަދްބަވަ/ތަތްސަމަ)	ޕާލި
ދުރުމަކަ	ކަސްދު	އަޑު
ދުރުދޫނަ	ދޫނި	އަނޑަޖަ (ބަދަލުވެފައިވާ)
ސަޕްތާހަ	ހަފްތާ	ބުދަ
ސަނދުރަ	ނަރަ	ވާހަސް (ބަހުރު)
ޤަސްދަބަދަ	ޒަމަ	އެޑި (ކަސްބިޔާ)
އުމުރު	ނާމު	ބަރަ
ދަސްތުރު	ކަމާ	ތަރަ (ކަމުދަރަސް)
އަސްތި	ބަތުރުން	

އަރަބި	ފާރިސީ	ޕޯޗުގީޒް	އިނގިރޭސި
ތާރީހާ	ނަމާދު	ބާލިޗަ	މަޝަރުމް
ކަތީބު	ބަންދި	އަލަމާރި	ހިންގަލް
އިންސާން	ހުނަރު	އަނާރުގަސް	ބޯޓް
އިލްމު	ޖާވާން	މަސްތާވު	ބަސްކޯތު
މަޖަލިސް	ކާބުޤު	ބާޑިޔާ	ކަޕްލިޓީން
ނަފްސު	ނުޚުތާ	މޭސްތިރި	ކާރުސޯކިން
ދަރުސް	ދުރުބޫ	ބިސްކަޓު	ރާޑިއޯ
ޖަވާބު	ދުލަބަތްސް	ޕޮރުޗުގަލު	ފިލް

ފެނިފައިވާ ހަމައެކަނި ބަހަކީ ދެކަން އޮޅުވާލާ ދެއްވާ ބަސްކަމަށްވާތީއެވެ. ނަމަވެސް، މިއީ އިސްތިސްނާ ބަހެއްނޫނެވެ.

ބައެއް އެކަން ސިފަތަކެއް ދެއްކުމުގައި "ދޮގުވިދާޅުން" (ތަކުރާރު/ ކަރުނާކަރުގެ އާދޭސް) ބަހުގެ ދެ މިސާލެއް ދައްކާލާއެވެ. ފުރަތަމަ މިސާލަކީ އަމުރުގެ ޖުމްލައެއްގައި ބޭނުންކުރާ "ދީ" އޭވެ. ދެވަނަ ބަހުގައި އަމުރުގެ ޖުމްލަ ދެކޮޅަށް ބޭނުންކުރާއެވެ. އެއީ ހަމަ އެކަމެއް ކުރަން ބޭނުމުގެ ކަމުގައި، ކުރިއަށް އަންނަނިވި ވަގުތުގައި ކުރަނީ ކަމެކެވެ. ކަމެއް ނުކުރުމަށް އަމުރު ކުރާއިރު މިއީ، ވަކިކުރެވޭ ކަމެއް ހުއްޓުވުމުގެ އަމުރުއެވެ. ނުކުރާ ކަމެއް ކުރިއަށްދާ ހުއްޓުވުމުގެ އަމުރެވެ. މިސާލަކީ:-

1. ކަހިޅާ! (މިއީ ވަގުތުން ކުރަންވީ ކަމެކެވެ.)

ކަހިޅާތި! (މިގޮތުގައި އަބަދު ކުރަންވީ ކުރިއަށްއޮތް ކޮންމެވެސް ވަގުތެއްގައެވެ.)

2. ނުކަހިޅާ! (މިއީ ކޮންކޮންމެ ކަމެއް ހުއްޓުވާ އަމުރެވެ.)

ނުކަހިޅާތި! (މިއީ ނުކުރާ ކަމެއް ހުއްޓުވުމުގެ އަމުރެވެ.)

ޖިސްމާނީ ފެނިގެނެއްގެންދާ ގޮތުގައި މި މިސާލު ތަކުގައި ބޭނުންކުރެވުނު "ދީ" އަދި ދޮގުވިދާޅުން ބަހުން ގެނެވިފައިވާ އަނގަބަހެވެ. އަދި މިއީ އެ ބަސްތަކުގައި ވަކަން ގިނައިން ބޭނުންކުރާ އަނގަބަސް ކަމަށްވާތީ ވެއެވެ. މިފަދަ އެއްޗެހި ގޮތުގައި ދީފައި ބަހުގެ ގިނަ ޙާލަތުފެނިގެންވާ ބައެއް ސިފަތަކުގައި، ނުވަތަ އާދޭސްގައި، ދޮގުވިދާޅުން ބަހުގެ އަސާސީތަކެއް ހިމެނިފައިވެއެވެ.

ދީފައި ބަހުގައި "އަން" އާއި "ކަން" ބޭނުންކުރާ ގޮތްވެސް ޖިސްމާނީ ފާހަގަކުރެވެއެވެ. ބައެއް މިސާލުތަކަކީ:-

1. ވަރަށް މިހަދަން އެހީގާ

ވަރަށް މި ހަދާކަމެއް ނުހީގާ

2. މި ފެނިވަން ވަރަށް ބޮޑު

މި ފެނިވަން ވަރަކަށް ބޮޑެއް ނޫން

3. ޝަރުތުން ދި ބަސް އުނގާ
ޝަރުތަކަން ދި ބަހުގެ ނޫނާ

ދިވެހިބަހުގައި ދިރުނުވިގޮތަން ބޭނުންކުރާ "އަން" އާއި ސިންގަލަބަހުން
އިނގިރޭޒީ "އަދި" ދި ބަސްކަލަން ޚާއްޞަވާ ވިދާޅުވެއެވެ. ނަމަވެސް ދިއަވަސް
ދުވަސް އޮއްގޮތް ބަހެއްނުނުވެ. ދިވެހިބަހުގެ ދި އަކުރު ކިޔުމަށްވެސް ގޮތްބަހެއްގެ
ދެކޮޅިއަށް ބަސްއަކަށްވާނީ ތަފާތު ބަހުގައިކަމަށް އެއް ވިދާޅުވެއެވެ. "އަން" އާއި
"ކަން" އަކީ ދިވެހި ބަހުގައި މާކުރައްސުރު ބޭނުންކުރާ އަކުރެވެ. އަދި! ދި
ބޭނުންކުރެވޭ ކަންތައްތަކަކީ ދިވެހިބަހާއި ސިންގަލަބަހުގައިކަމި ހެދިކަމި
"ފުރުވެނެތަކަން" ތަރިސްކުރިޔާ ތަފާތުތަކެއް ނުންކަމަކާއި. މިފަދަ ސިކުތަކަކީ 10
ވަނަ ޤަރުނުގެ މާކުރީން ދި ޝާއިޤޭގައި އޮޅުމިޔާ މިހެން ފެނަކުރިއާ ބަހުގައިކުރި
ސިކުތަކުއްކަމަން ޓެސްޓަކާ ޤަބޫލު ކުރައްވައެވެ.

10 ވަނަ ޤަރުނުގެ މާކުރީން މިޒާއިޤާގައި އިންޓަކާ ބަހެއް އެތަކުގެ ބަހުއް
ކިޔުއް ޓެސްޓަށާ ދަށްކަފާލިއްތައެވެ. އެއާ ފުރަތަމަ ފަހަރުގެ ކަތްލައިފައި ދިވެހިން
ބޭނުންކުރި އެޅާ "އަކު" އެވެ. މިއީ ތަކުރާރުކުރުމާއި ނަންނަމުގެ ފަހުގޮގައި
ބޭނުންކުރާ އަކުރުވެ. މިއައްގެތް ބަހުގެ ސިންސިލިޔޮއީ ފުރިބަހުގައި އޮވެއެވެ.
މިއީ "ކަކުލު" ދި ބަހެވެ. މިއީ ސިންގަލަބަހުގައި ނޮތެއްއަލްކަވެ. "އިއްޔާ" އަކުވެސް
ދިވެހިބަހުގައިއޮތް، ސިންގަލަ ބަހުގައި ނެތްބަހެކެވެ. މިއައްގެތަން ކިޔާ އަދި ޖަހާފައިވާ
ތަރިއައްގެ ބަހެއް ފާޑި ބަހުގައި (ސްޓެންސްކިރިޔަން އެފުރަން ބަހެއް) އެތަކަމަން
ޓެސްޓަކާ ވިދާޅުވެއެވެ. ދިވެހި ބަހުގައި ދި ބަސް ބޭނުންކުރާގޮތުގެ މިސާލަކީ:-
"ވާރު ހުއްޓައިލިއްޔާ" "ދަރިބައްޗިއްޔާ" "ނިދި އަތުވެއްޖިއްޔާ" މިއެވެ. މިއައްގެތަން
ސިންގަލަބަހުގައި ބޭނުންކުރާ، އަދި އޮތުން ބަހުރުން ހުވަފެނަ އެއްގޮތަކަށް "ނަމަ" ދި
ބަހެވެ. ދިވެހި ބަހުގައި ދި އަކުރު އެއްވެއެވެ. ދި އަކުރު ދިވެހިގައި ބޭނުންކުރާ
ގޮތުގެ މިސާލަކީ:- "ވާރު ހުއްޓައިފިނަމަ" "ނިދި އަތުވެއްޖެނަމަ" "ދަރިބައްޗެނަމަ"
މިއެވެ. "ނަމަ" އަކީ ސިންގަލަ ބަހުން ނަގައި "ފުރުތޮށި-ދިވެހި ސިންގަލަ" އިން
އަރިސްޓަކުރީ އަކުރެއް ކަމަށް ފާހަގަ ކުރައްވައެވެ. "އިއްޔާ" އަކީ ސިންގަލަ
ބަހުގައި ނެތް އެއްގޮތަކަށްވެސް ފާޑު ބަހުގައި ހުރުން އެގޮތް އިނދޭ
އާދަޔަކީ ބަހެއްގައިވެސް ނެތްއެއްގޮތަކަށް ފާހަގަ ދިވެހި ބަހާ

ސިންހަލަ ބަހަށްވުރެ ގިނަދުވަސްވީ ބަހެއްކަން ދަލީލާ ދެއްކެއް ކަމަށް ޖިސްޓިލާ ޖިހުއްވާރިލަފަށެވެ.

ދިވެހި ބަހުގެ ސިޔާ ގަވާއިދު ވިސްނާއިރު، ސިންހަލަ ނުވަތަ ގަދީމީ ސިންހަލަ އެހެންގޮތް އިންޑިކާ ބަހުގެތަކާ ގަވާއިދުތަކާ ސިޔާ ބަހުގެތައް ހުންނަކަން އެނގެއެވެ. މިއީވެސް ދިވެހި ބަހުގައި ހުރި. ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން، އެކަމާ ބެހޭގޮތުން އިތުރު ހުރިހާ ބައިތަކާ ކަފާކަރެވެ.

ދިވެހި ބަހުގެ އާއިލާކަރުދާ އިންޑިކާ ބަހުތަކުގެ ތެރެއިން ގަދީމީތަރާގެ ބަހުގެ ސިޔާގަވާއިދު ކަމުގަކަން ބަލައިގެން ބަލައިބަލަން ބަހެއްވެއެވެ. މި ބައިތަކުގެ ތެރެއިން ދަބަދަލު: "ދ" ބައިގެ ބަހުގެބަހާ "ތ" ބައިގެ ބަހުގެތަކެވެ. ގިނަ ގަވާއިދުން ބަލައިލާ ސިންހަލަ ހިމެނޭ "ދ" ބައިގެ ބަހުގެތަކުގެ ތެރޭގައެވެ. ދިވެހި ބަހަށް ހިމެނޭ "ތ" ބައިގެ ތެރޭގައެވެ. ދިވެހި ބަހުގައި "ދ" އިން ފެށޭ ބަހުގެ ގަތަވެ. ގިނައިން ބަދަލުކުރެވިފައި "ތ" އާއި "ދ" އާ ގުޅިގެންއައި ތަފާތު ފެންވަރުގެ އަކުރުގެ ކަމުންދާ "ދ" އަކުރެވެ. ޖިސްޓިލާ ދަތްދާ މިސާލުތަކަކީ:-

ސިންހަލަ	ދިވެހި	ސަންސްކިރިތު
ދާތްރަ	ދަތުރު	ދަތްރާ
ދަ	ދިރުން	ދަތި
ދަކަޑަ	ދަގަނޑު	އަދަރް

ފަހަކަށްވީއިރު ވިދާޅުވި ސިފަތަކުގެ ތެރެއިން ދިވެހި ބަހުގެ އަކުރުތަކަކީ އަލްޖަބަރު ހުނުން އެއްކަލަ ފުރަނިތުގެން ދިރިއުޅުން އަދިސްތަކުގެ ބަދަލުވެ. ސިންހަލަ ބަހުގައި "ސ" އާއި "ބ" ގެ އަލްޖަބަރު ތަކަށުޖިތިވެގެން ބަދަލުވީ "ޒ" ގެ އަކުރުވެ. ބަހުގެ ބަހުގެބަހުގެ ފަހުން ނިމުނީ "ޒ" އިން "ޗ" އަކުން ބަދަލުވެގެންނެވެ. މިއާރިތަކުން ދިވެހި ބަހުގައި "ސ" އާއި "ބ" ގެ އަލްޖަބަރު ބަދަލުވީ "ސ" އާއި

"ހ" ގެ އަޑުތަކަށެވެ. މިއީ މުޅިން ތަފާތު އަޑުތަކެކެވެ. ޖިސްލާމާ ދެއްވާފައިވާ
މިސާލުތަކުން މިތާނގައި ހިމަނާލަމެވެ.

ސަންސްކްރިތު	ދިވެހި	ސިންހަލަ
ބީޖާ	ބިސް	ބިޖު/ބިޖ (ބިއްތަރަ)
ކަކަކަ	ކަސް	ކަދަޅު/ކިދުރު
ތަރިސަދިރަ	ތޫސް	ތަޑަށް/ތަޑަށް

އޭރުގެ ދިރުމުގެން ހިންގަވާލަމުގަވުން މިސާލަކަށް ޖިސްލާމާ
ވާދުވެފައިވާ ދިވެހި ބަހުގައި ސިންހަލަ ބަހުގެ ނަމޫނާ ހުރުމުގެ ސަބަބަކީ 10 ވަނަ
ގަރުނާއި 12 ވަނަ ގަރުނާއި ދެމެދުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސިލޯނާ ދެ ގައުމުގެ ދެމެދުގައި
އޮތް މުއާމަލާތް ކަމަށްވުން އެކަށީގެންވާ ކަމުގައެވެ.

ވިބަކްތިއާއި ގުނާ އަދަދުކުރުން

ކޮންމެ ބަހެއްގެ ތަކާރައިވެސް ވިބަކްތިއާއި ގުނާ އަދަދުކުރުންތަކަ
ކޮންމެއްވެސް އެބަހެއް ވާހަކަދައްކާ އެވާ ބަހެއްގެ ވަރަށް މުހިއްމު ބައެކެވެ.
އެންމެ ކަމުދާއިރު ދިވެހިންގެ ތަކާރައި ގުނުމަށް ބޭނުންކުރަމުންގެންދަނީ 12 އިން ގުނާ
އުސޫލެވެ. ސިންހަލަ ބަހުގައި ބޭނުންކުރާ އަދަދު ގުނުމަކީ އަނގަބަހުން ގުނާކަމެވެ. 12 އަށް
ސިންހަލަ ބަހުން ބާރަ ދޮޅަސް ކަމަށްބުނެފައިވެސް 13 އަށް ބާރަ ދިވެހިން
ބާރައިއެކުން ގޮތަށް ދޮޅަސްއެކެއް ތެރެވެ. ދަރަދުވާހާއެވެ. އަދި ދެދޮޅަސް ފަސްސާ،
ހަތަރު ދޮޅަސް ފަސްސަ، ހަދޮޅަސް ފާރިތި، އަސްދޮޅަސް ހިރަ، މިގޮތަށްވެސް
ސިންހަލަ ބަހުގައި ބާރައިއިރުކަން އެނގޭކަންތައްވެ. މިގޮތަށް އުސޫލެއް ސިންހަލަ
ބަހުގައި ނުވަސް، ދިވެހި ބަހުގައި ބޭނުންކުރާ "ދޮޅަސް" އަކީ ސިންހަލަ ބަހުގައިވެސް
އޮތްކަމަށް އެއްބަސްކަމެވެ. މިއާ މިއީ ކުރީއްސުރެ މި ދެބަހުގައި ބޭނުންކުރާ ތަފާތުތަކެވެ. އަދި
ސިންހަލަ ބަހުގައި ބޭނުންކުރާ "ސާޅީސް" އާއި ދިވެހިބަހުގައި ބޭނުންކުރާ "ހިޔަ"
އަކީވެސް އެއްތަފާތުކަން އަދިސަރަހައްދާ ދެބަހެއްކަން އެނގޭއެވެ. ނަމަވެސް ދިވެހި

"ރިޔާ" އަކީ 96 އިންޗި. ސިންގަލް "ސިޔާ" އަކީ 100 އިންޗި. ހަމަ މިފަދައިން ސިންގަލް ބަޑުގައިވާ "ފަރަސް" އާ ދިގުމި ބަޑުގައިވާ "ފަރަސް" އާ އައިސްފައިވަނީ އިއްބަރަކާތުންނެވެ. ދިގުމިން "ފަރަސް" ކުޑަކީ 48 އިންޗި. ސިންގަލް ބަޑުގައި "ފަރަސް" އަކީ 50 އިންޗި. އެންމެކާރުން ބަޑުވެރިން، ހިސާބު އަދަދުތަކެއްކަމުގައި ނަންނަމުގައި ދިގުމި ބަޑުގައި ހުރި ނަންނަމުގައި އެއްޗެއް ބަސްބަޑުގައި ހުރި ނަންނަމާ ވަރަށްގާތް ނަންތަކެކެވެ.

ނިންމާލުން

މި ދިރާސާގައި އަލިއަޅުވާލެވިފައިވަނީ ދިވެހި ބަޑުގެ އަސްލުގެ ހެދުމާ ބަޑުގެތެރެއިން އެކިފަރާތްތަކުން ކުރައްވާފައިވާ ވަސީލަތްތަކުން މިސާލަކަށް ދިމާވެފައިވާ މައުލޫމާތުގެ ހައްލުތަކެވެ. މިސާލަކަށް ދިމާވެފައިވާ މައުލޫމާތުގެ ތަޖުރިބާ ބިނާކުރެވޭ، ދިގުމި ބަޑުގެ އަސްލާއި މިންތަކާއި ބަޑުގެ ބާވަތްތައް ބަދަލުވަމުން ދިޔަ ގޮތް ދިރާސާ ކުރެވިފައެއް ނުވެއެވެ. މި އަސްލު ހޯދުމަށްޓަކައި ފުރިހަމަ ސަރުވޭއެއް ކުރެވެން ޖެހޭ. މައުލޫމާތުގެ ދިރާސާއެއް ބޭނުންވެއެވެ. މި ދިރާސާގައި ދިގުމި، ސިންގަލް، ބަޑުބަޑު، ވަތަރާއަކުން އަދި މިފަދަ ބަދަލުތަކުގެ އިންޖީ އާދައިން ބަލާލެވުނު، ފުލުތަކުން ސިންގަލް ބޯޓުޖަހާ ހުރިވާ އަދި ފާރަވެރިކުރުމުގެ ބަލާލެވުނު، އެ ބަލާލެވުނު އާދައިގެ ބޭނުންކުރުމުގެ ވަރަށް ފުރިހަމަ ދިރާސާއެއް (ބަރާބަރު) ސަރުވޭއެއް ހިމެނިޖެހޭނެއެވެ. މިސާލަކަށް އަޑުވަހުގެ ތެރެން ކުރާ ދިގުމި ބަދަލު، ގޮތުގައިވެސް މިޒާޖުގެ އަސާސީ ފުރުސަތުތައް ދޭހަކޮށްދެއްވުން ބޭނުން އިންޖީ އާދައިން ބަދަލުކުރެވޭ. އެ ބަދަލު ދުވަހުގެ ބަޑުގެ އަސްލުގައި ވަރަށް ބޮޑަށް ކުރިއެރިއެވެ. އަދި އެހެނިހެން ދުވަސްވަރުގެ ބަޑުތަކުގައި ބޭނުންކުރާ ބަދަލުތަކުން މުޅިސަރަހައްދު އަރިސްފަހިވެއެވެ. ނަމަވެސް އެ ބަދަލު އާދައި އަލިއަޅު ސިފަތަކުގެ ގޮތުގެ ފާހަގަކޮށް ހިނގައިފައިވާ، ދިގުމިންގެ ތަފާތުތަކާ ގުޅުމާއި ފުރިހަމަ ބަދަލެވެ.

ރެފަރެންސް:

1. އެޗް.ސީ.ޕީ. ބެލް. 1940ޢ. ދަ މޯލްޑިވް އައިލެންޑްސް، މޮނޮގްރާފް އޮން ދަ ހިސްޓްރީ، އާކިއޮލޮޖީ އެންޑް އެޕިގްރަފީ. ކޮލަމްބޯ: ސިލޯން ގަވަރމަންޓް ޕްރެސް.
2. ދަ ނިއު އެންސައިކްލޮޕީޑިއާ ބްރިޓޭނިކާ. 1992ޢ. ޝިކާގޯ.
3. [illegible] 1971ޢ. [illegible] ސޮސައިޓީ އޮފް [illegible]
4. [illegible] 1986ޢ. [illegible] ސޮސައިޓީ އޮފް [illegible]
5. އަލްބަރޓް ގްރޭއާއި އެޗް.ސީ.ޕީ. ބެލް (ތަރުޖަމާ). 1887ޢ. ދަ ވޮޔޭޖް އޮފް ފްރާންސުއާ ޕިރާރޑް ޑި ލަވާލް. ލަންޑަން 1887 - 1890ޢ. ދަ ހަކްލުއިޓް ސޮސައިޓީ.
6. [illegible] - 1994ޢ. [illegible]
7. [illegible] 1998ޢ. [illegible]

[illegible]

